

Боднар Д.М.

аспірант,

Науковий керівник: Кучинська І.О.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДІЯЛЬНІСТЬ О. Р. МАЗУРКЕВИЧА ЯК ОРГАНІЗАТОРА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ЛІТЕРАТУРИ

Дослідження персоналій в історико-педагогічній науці збагачує і урізноманітнює наші уявлення про історико-педагогічний процес, дозволяє репрезентувати науковий доробок педагога як виразника своєї епохи, відкрити нові грані його діяльності.

Мета цієї статті – здійснити аналітичний огляд діяльності відомого українського вченого-педагога, літературознавця, критика, публіциста, дійсного члена Академії педагогічних наук СРСР і Академії педагогічних наук України О. Р. Мазуркевича як організатора науково-методичних досліджень у галузі літератури.

За майже 45 років своєї праці на посаді завідувача відділу літератури, виконуючи обов'язки члена бюро Відділення дидактики і методик АПН України, О. Р. Мазуркевич доклав чимало зусиль для організації методичних досліджень у галузі літератури.

Науково-дослідна робота відділу літератури охоплювала низку напрямків та була різноманітною за формами. Під керівництвом Мазуркевича здійснювалося:

- виконання планових тем і написання на їх основі методичних та навчально-методичних посібників, наукових статей;
- вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників;
- підготовка та редагування методичних збірників з узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів-словесників;
- науково-методична розробка питань змісту шкільного курсу літератури;
- розробка форм, методів і засобів навчання під час проведення експериментальної дослідницької роботи;
- обстеження й перевірка стану викладання вчителями літератури і засвоєння знань учнями в школах України;
- підготовка науково-педагогічних кадрів з методики викладання літератури.

Працюючи на посаді завідувача сектору методики літератури, Мазуркевич керував його діяльністю з вирішення проблем змісту і методів вивчення літератури, підвищення її виховного впливу. У період з 1972 по 1976 рік здійснювалася планова робота сектору з переведення у стабільні підручники з української літератури для 4-6 класів і підготовки нового підручника для 9 класу, над яким працювала група авторів, зокрема й О. Р. Мазуркевич, який розробив 7 розділів підручника. Підручники для 4-6 класів були затверджені і введені в школу як стабільні.

Крім укладання підручників, за дорученням Міністерства освіти України співробітниками сектору:

- підготовлено до видання методичний лист «Вивчення літератури в школі у світлі настанов ХХV з'їзду КПРС»;

- здійснювалося методичне керівництво впровадженням пробного підручника української літератури для 7 класу у практику роботи школи;
- проводилася експериментальна перевірка нової програми з української літератури для 4-10 класів та підручників для 4-7 класів.

Упродовж 1972-1974 років Мазуркевич націлював діяльність співробітників сектору на систематичне вивчення якості знань учнів з української та російської літератур, зокрема здійснення в експериментальних школах діагностичного експерименту з вивчення рівня усвідомлення учнями 8 і 10 класів понять про окремі літературознавчі поняття, а також виявлення рівня застосування цих понять у процесі аналізу художнього твору. Результатом цієї роботи були публікації у журналі та методичних листах Міністерства освіти України. Розроблені критерії і норми оцінювання знань учнів з української та російської літератур.

Очолюючи відділ української та російської літератур, з 1977 по 1982 рік Олександр Романович продовжував спрямовувати його діяльність насамперед на розв'язання проблеми удосконалення змісту й методів вивчення української і російської літератур в школах України. На виконання плану роботи відділу було удосконалено програму з української літератури для 4-10 класів, яка була схвалена вченою радою Науково-дослідного інституту педагогіки, затверджена Колегією Міністерства освіти України і введена в усі загальноосвітні школи з 1982-1983 навчального року. Паралельно йшла робота й зі створення підручників з української літератури для 4, 5 і 9 класів, які відповідали вищезазначеній програмі. Всі три підручники були апробовані у практиці роботи шкіл України, схвалені Міністерством освіти України і введені в дію у 1982-1983 навчальному році. У 1980 році вийшла друком Хрестоматія з української літератури для 9 класу, серед упорядників якої був і Мазуркевич. Були виконані тематичні дослідження, заплановані на 1977-1982 рр. та розпочата робота над колективною монографією «Наукові основи методики літератури». На виконання доручень Міністерства освіти України, партійних і радянських органів було створено методичні рекомендації з вивчення творів В. І Леніна на уроках української літератури в 8-10 класах. Результатом співпраці з Інститутом змісту й методів навчання та викладання російської мови в національній школі АПН СРСР стала удосконалена програма з російської літератури.

За період з липня 1982 по серпень 1987 року під керівництвом Мазуркевича лабораторія досліджувала основні проблеми вивчення української і російської літератури, зокрема окреслювала шляхи оновлення змісту навчання літератури та впроваджувала в практику загальноосвітніх шкіл України нові форми, методи, засоби вивчення творчості письменників і літературного процесу в 4-10 (5-11) класах.

Великий вплив на напрями і зміст діяльності науково-дослідних підрозділів Науково-дослідного інституту педагогіки у цей час мали суспільно-політичні зміни у країні. На вимогу рішень партійних з'їздів, пленумів Центрального комітету, програм Комуністичної партії СРСР, зокрема реалізації курсу на «злиття націй у єдиний радянський народ», проголошене партійним керівництвом, лабораторія працювала над розкриттям російсько-українського літературного єднання і зв'язків з літературами народів СРСР і країн соціалістичної співдружності, народів світу, підвищенням ролі мистецтва слова в ідейно-політичному, інтернаціональному і патріотичному, моральному, трудовому, атеїстичному та естетичному вихованні.

Перебудова внесла деякі корективи до завдань педагогічної науки, пов'язаних з шкільною реформою, реалізація якої почалася у 1984 році та передбачала радикальну реформу на основі нової філософії освіти; інтеграцію освіти і науки. Відгукуючись на завдання перебудови суспільства, працівники лабораторії працювали над створенням нових програм з української літератури для 5-11 класів шкіл з українською та російською мовами навчання, єдиними для всіх шкіл України. Крім того, вирішувалися проблеми удосконалення структури і змістового наповнення уроку літератури, раціональної організації самостійної роботи учнів, творчого характеру діяльності вчителя-словесника, здійснення взаємозв'язку у викладанні української та російської літератур. Результатом діяльності лабораторії за цей час стала колективна праця на замовлення Міністерства освіти УРСР «Научные основы методики литературы». Олександр Романович не тільки очолив колектив авторів, але й став науковим редактором посібника. Крім того, був автором 21 розділу з 63, а також автором Вступу та Висновків.

На вирішення питань методології викладання мови і літератури Мазуркевич спрямовував роботу методологічного семінару «Методологічні проблеми викладання мови і літератури в школі», керівництво яким здійснював з 1968 року. Працюючи за особистим творчим планом, О. Р. Мазуркевич виступає на засіданнях семінару з оглядовими та узагальнюючими лекціями, особливу увагу приділяє запровадженню активних форм і методів роботи зі слухачами семінару, зокрема проводить творчі дискусії, систематично консультує слухачів із самостійного вивчення першоджерел і літератури. Свідченням результативності роботи семінару було підвищення професійної кваліфікації його слухачів: за період з 1973 по 1983 рр. ними була підготовлена одна дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук й успішно захищені 10 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, низці молодших наукових співробітників було присвоєно звання старших наукових співробітників. За тематикою роботи семінару його учасники опублікували біля 40 книг і наукових статей, зокрема підготовлений посібник «Произведения В. И. Ленина на уроках литературы» [1].

Підготовка педагогічних кадрів у галузі методики української та російської літератур була ще одним напрямом організаційних зусиль Олександра Романовича. Ця робота велася систематично і здійснювалася за такими напрямками, як: навчання в аспірантурі, стажування і прикріплення (у тому числі наукових кореспондентів), забезпечення наукового керівництва дисертаціями молодшими науковими співробітниками, які здобували науковий ступінь кандидата наук. Під його керівництвом захищено більше 30 дисертаційних робіт, у тому числі 10 докторських [2].

Список використаних джерел:

1. Архів Інституту педагогіки АПН України. – Особова справа з обліку кадрів О. Р. Мазуркевича 126. – Арк. 72.
2. Архів Інституту педагогіки АПН України. – Особова справа з обліку кадрів О. Р. Мазуркевича 126. – Арк. 74-77.